

1.1 Generell tekst om samfunnsmessig rasjonell utøvelse av systemansvaret

I henhold til forskrift om systemansvaret § 1 – formål, skal systemansvaret utøves på en samfunnsmessig rasjonell måte. Der velfungerende markedsløsninger er etablert sikres samfunnsøkonomisk rasjonalitet implisitt. Systemansvarlig plikter så langt som mulig å legge til rette for markedsbaserte løsninger. I de tilfeller dette ikke er mulig eller rasjonelt, må systemansvarlig foreta avveininger av bruk av de ulike virkemidlene gitt av de enkelte bestemmelsene i forskriften. Graden av avveininger avhenger av tidsaspektet:

- Der systemansvarlig fatte normale enkeltvedtak vil disse følge forvaltningsloven. Det følger da krav om at saken skal være så godt opplyst som mulig og at ulike hensyn veies opp mot hverandre før vedtak fattes. I tillegg vil store og langvarige behov (kostnader) ved utøvelsen av systemansvaret være gjenstand for større utredninger gjennom egne samfunnsøkonomiske analyser.
- I den operative driften benyttes systemkritiske vedtak. På områder hvor virkemidler må benyttes på kort varsel er raskere og enklere vurderinger nødvendig. I den operative driften omfatter systemansvarliges virkemidler blant annet bruk av systemreguleringer, fastsettelse av handlingskapasitet, fastsettelse av overføringsgrenser, bruk av produksjonstilpasning, fastsettelse av koblingsbilder, tvangsmessig utkobling av forbruk og vedtak om driftsstanser med videre.

Hvilket virkemiddel, eller kombinasjonen av virkemidler, som vil være mest hensiktsmessig å benytte i en gitt situasjon vil variere betydelig avhengig av blant annet produksjonsfordeling, lastfordeling, forventet overføringsbehov og feilsannsynlighet. Systemansvarlig fatter årlig flere tusen enkeltvedtak med hjemmel i forskrift om systemansvaret. Det er ressurskrevende, og i praksis ikke gjennomførbart, å utføre samfunnsøkonomiske kost-/nyttevurderinger knyttet til alle enkeltvedtak eller ved alle valg av virkemidler. Dette gjelder i særlig grad systemkritiske vedtak, hvor beslutninger tas under stor grad av usikkerhet.

Hovedprinsippene for systemansvarliges vedtak er at lover og regler skal overholdes samt at de samfunnsøkonomiske kostnadene blir så lave som mulig. Alle virkemidler som systemansvarlig benytter vil kunne påvirke enkeltaktørers økonomiske tap eller risiko for økonomisk tap. Virkemidlene vil også kunne påvirke systemansvarliges egne kostnader og inntekter. Kun minimering av systemdriftskostnadene vil ikke nødvendigvis gi en samfunnsøkonomisk riktig løsning. Samlet sett er det derfor en rekke hensyn som skal ivaretas for å sikre at systemansvaret utøves på en samfunnsmessig rasjonell måte.